

**Helsedepartementet og
Hesledirektoratet****Deres ref:****Vår ref: 250123****Dato: 24.01.2025****Forandringsfabrikkens innspill til konseptutredning, behandlingstilbud
til barn og unge med høy risiko for å skade andre**

Vi ser at det er en pilotering i spesialisert tilbud for barn og unge som skader andre, ute på høring. Forandringsfabrikken har noen innspill til prosessen for konseptutredningen. Vi sender derfor dette brevet.

Våre innspill oppsummert

1. Hdir må sikre at grupper av barn under 18 år det gjelder blir hørt i konseptutredningen
2. Hdir må vise hvordan svarene fra barn og unge blir vurdert og vektlagt i forslaget
3. Piloteringer må sikre barns rett til informasjon, få uttale seg, vite og uttale seg om hvordan opplysninger deles og at barnets beste avgjørelser bruker barnets synspunkt som et sentralt moment

Om forpliktelsen stater har etter barnekonvensjonen

Prinsippet om barnets beste følger av Grl. § 104 og Barnekonvensjonen (BK) art. 3 og gjelder både for hver enkelt barn, men også for barn som gruppe. Hvis det gjøres en handling som berører mange barn, må det vurderes hva som er det beste for dem som gruppe. Dette kan for eksempel være i politiske prosesser, når myndighetene utformer nye lover, tiltak, handlingsplaner og lignende. Hva som er til det beste for barna som gruppe, må da være et grunnleggende hensyn og myndighetene har en plikt til å gjøre en vurdering av dette. Når det skal vurderes om tiltak for en gruppe barn er til deres beste, er det et krav etter barnekonvensjonen og norsk lov å høre denne gruppen og lytte til dem i utformingen av alle tiltak, BK art. 12, jf. mrl § 2.¹

Professor i barns rettigheter Laura Lundy er ekspertrådgiver for Europakommisjonen sin barnerettighetsplattform, og har inspirert mer enn 10 land i deres arbeid med å sikre barns deltakelse i beslutninger. Verdens helseorganisasjon (WHO) bruker også Lundy-modellen. Nylig var hun i Norge og presenterte for norske myndigheter og fagfolk. Her sa hun at Norge er gode på mange barnerettigheter, men at artikkel 12 overraskende nok er unntak fra dette. Norge har en vei å gå når det gjelder å lytte til barn og inkludere deres synspunkter aktivt i utvikling av tiltak og politikk. Mange flere eksempler må komme fra Norge på at dette skjer i praksis.

---

¹ FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt 73

Innspill 1: Hdir må sikre at grupper av barn under 18 år som tiltaket angår, bli hørt i konseptutredningen

Barnekonvensjonen forplikter staten til å høre grupper av barn under 18 år som beslutningen gjelder

I konseptutforeningen skriver Helsedirektoratet at det er snakket med 7 brukere og pårørende, ingen av dem er under 18 år. I nærmere beskrivelse av hvem som er snakket med skriver Hdir:

Det ble også gjennomført dybdeintervjuer med personer mellom 18-25 år som selv har hatt utagerende atferd og/eller utøvd vold, samt pårørende til barn og unge mellom 10-25 år som har/har hatt utagerende atferd og/eller utøvd vold. Unge som opplever vold i sitt ungdoms- og skolemiljø, ble også intervjuet. Respondentene representerer Osloregionen og Trondheim.

Det er fint at Hdir har snakket med personer mellom 18-25 år.

Barnekonvensjonen gir rettigheter til barn under 18. For å sikre retten barn og unge under 18 år har etter barnekonvensjonen til at staten innhenter, vurderer og vektlegger deres synpunkter i utredninger, må de som høres være under 18 år. Dermed har ikke Hdir ikke sikret forpliktelsen direktoratet har etter barnekonvensjonen til å høre representative grupper av barn under 18 år.

Staten er forpliktet til å høre representative grupper av barn som tiltaket angår

For å finne ut hva som er det beste for barn det angår som gruppe, må en gruppe barn under 18 år som har høy risiko for å skade andre, inviteres til å uttale seg. Deres synpunkter skal vurderes og vektas.² Dette må dokumenteres. Retten til å uttale seg og bli hørt følger av BK art. 12 og GrL § 104 første ledd.

Staten er forpliktet til å ta barns synpunkter om helsetjenester på alvor

Barnekomiteen skriver i Generell kommentar nr. 12 om barns rett til å bli hørt

"Det er ingen tvil om at man må vurdere hva som er best for barn som en definert gruppe på samme måte som man vurderer hva som er best for et barn som enkeltindivid. Dersom det er snakk om spørsmål som berører et stort antall barns ve og vel, skal institusjonsledere, myndigheter eller statlige organer også gi de berørte barna i slike udefinerte grupper anledning til å si hva de mener, og de skal tillegge deres synpunkter behørig vekt når de planlegger handlinger, herunder lovvedtak, som direkte eller indirekte berører barn" ³

² FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt 73

³ FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt 73

Det at barn skal "delta" innebærer at de må inkluderes gjennom hele prosessen og det skal være "en aktiv utveksling av synspunkter mellom barn og voksne".⁴

Når myndighetene for eksempel lager nye tiltak, piloteringer eller satsinger, betyr dette at det ikke er nok å la barna uttale seg i begynnelsen av prosessen, men de må inkluderes gjennom prosessen, fram til tiltaket, piloten eller satsingen blir vedtatt.

Det essensielle er at barnas rett til å uttale seg og bli hørt må bli *reell* ved at kunnskap, erfaringer og råd fra barn og unge blir lyttet til og vektlagt når noe skal bestemmes, avgjøres eller utformes.

Innspill 2: Hdir må vise hvordan svarene fra barn og unge blir vurdert og vektlagt i forslaget

Hdir skriver litt i konseptutredningen om hva som kom frem fra intervjuene med brukerne. Selv om Hdir ikke har sikret forpliktelsen etter barnekonvensjonen om å høre synspunktene til barn under 18 år så er det snakket med noen brukere i utredningen.

Generelt når Hdir henter inn svar, mener vi at disse svarene vurderes og vektlegges og at dette må dokumenteres åpent.

I konseptutredningen kommer det frem at brukerne har sagt:

Unge som selv har utøvd vold, eller er i miljøer der det utøves vold, er opptatt av å bli møtt på de arenaene de er på, med respekt og en vilje til å bygge tillit og relasjoner over tid. De vektlegger viktigheten av at menneskene de møter i hjelpeapparatet er lett å identifisere seg med, og trekker frem gode erfaringer med miljøarbeidere og miljøterapeuter. De unge opplever at disse er mer til stede på deres arena, og har en bedre forståelse for deres erfaringer og opplevelser.

Både de unge og deres pårørende opplever at det er et stort fokus på kartlegging og utredning, men at det er et gap i oppfølgingen etter at kommunen overtar. Tilbudene som finnes i kommunen varierer også i stor grad, og påvirker i hvilken grad man får rett oppfølging. De opplever også at det mangler gode hjelpetiltak for ungdom før fylte 18 år.

I møte med systemet opplever pårørende at hjelpeapparatet fort dømmer og drar slutninger basert på en oppfatning av symptomer og/eller diagnose. De savner at hjelpeapparatet er mer interessert i årsaken bak atferden.

Det er bra at Hdir viser til hva brukerne har sagt, likevel kommer det ikke frem i de konkrete tiltakene, hvordan Hdir vurderer og vektlegger det som har blitt

⁴ FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt 12 -13 og 122

sagt av brukerne. Det vises heller ikke når Hdir har foreslått tiltak som avviker fra synspunktene til brukerne hvorfor det er gjort og hvilke konsekvenser det kan få.

Svarene fra brukere i konseptutredningen samsvarer med svar fra grupper av barn i FFs undersøkelser med unge som har erfaring fra å skade andre. Disse gruppene er 13-20 år, med hovedvekt på unge under 18 år (Sint utenpå vondt inni, 2020, Ikke slem det handler om noe, 2021).

Innspill til hvordan Hdir kan sikre at lover, tiltak og satsinger de foreslår, bygger på uttalelser fra representative grupper barn og unge som med erfaring fra å skade andre - og at vurderingen av disse uttalelsene kommer tydelig fram:

- Eksisterende kunnskap (oppsummerte erfaringer og råd) samles, fra representative utvalg av barn og unge under 18 år som nå, eller nylig, har skadet andre
- Det vurderes om denne kunnskapen er dekkende og fersk nok eller om Hdir må hente inn mer kunnskap.
- Hdir bestiller, når de mener dette trengs, systematiske kunnskapsinnhentinger fra barn og unge i de gruppene barn som loven, satsingen eller tiltaket gjelder
- Følgende må komme fram når Hdir sender lovverk, satsinger og tiltak til offentlige høringer:
  - hvilke synspunkter de representative gruppene av barn som har bidratt, har hatt, knyttet til hvert forslag
  - hvilke vurderinger som er gjort knyttet til disse synspunktene og til beslutningen som er tatt, knyttet til hvert forslag
  - hvorfor andre hensyn er mer vektlagt i konklusjonen, der et forslag avviker fra synspunktet til barn
  - hvilke konsekvenser det er vurdert å få for barna å avvike fra deres synspunkt

Innspill 3: Barns prosessrettigheter etter BK art 3 og 12 må sikres i konseptutredningen og i piloteringen

Barnekonvensjonen (BK) gir barn noen prosessrettigheter, som beskriver hvordan barn skal bli møtt, i alle handlinger og avgjørelser som angår barnet. Barnets rett til å få informasjon, uttale seg fritt og uttale seg før noe om barnet deles videre, må sikres før barnets beste kan vurderes.

Norge skal høres i FNs Barnekomité i mai

I listen for prioriterte utfordringer Norge fikk fra Barnekomiteen i forkant av rapporteringen for 2024 stilte Barnekomiteen dette spørsmålet:

A. General measures of implementation (arts. 4, 42 and 44 (6))

Legislation

*4. Please explain the measures taken to:
(b) Review health legislation to better safeguard children's rights, as requested by the Parliament;*

Vi tenker dette er en superklar beskjed fra Barnekomiteen om at barns rettigheter må sikres bedre i norsk helselovgivning. Stortingsvedtak nr. 581, 14. mai 2020 ble markert som oppfylt. Forandringsfabrikken ga innspill til barnekomiteen om at vedtaket ikke er gjennomført i helselovgivningen, og at det er helt avgjørende at det blir gjennomført.

Vi kjenner til at jurister hos flere statlige aktører og i organisasjoner er enig i at disse rettighetene ikke er sikret i helselovgivningen. Disse rettighetene følger av barnekonvensjonen norsk lov og Hdir burde derfor inkludere barnets rett til å få informasjon, uttale seg fritt og uttale seg før noe om barnet deles videre, før barnets beste kan vurderes i denne konseptutredningen.

Piloteringen kan sikre barns rettigheter i prosess

I konseptutredningen og i forslaget til pilotering vises det ikke til hvordan fagfolk i helsetjenesten skal sikre barns prosessrettigheter etter BK art 3 og 12 i praksis. Disse rettighetene gjelder i alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Helselovene har ikke sikret disse rettighetene i dag, men barnekonvensjonen har forrang når annet lovverk står i strid med barnekonvensjonen. Når det ikke beskrives konkret hvordan disse rettighetene skal sikres, er det stor risiko for at barn ikke får oppfylt sine rettigheter.

Vi er glad for å lese i en slik utredning at Hdir har snakket med brukere og vist til hva de sa. Vi er klar over at disse rettighetene barn har på systemnivå ikke har vært godt kjent i Norge og i liten grad i praktisk bruk selv om barnekomiteen kom med en generell kommentar i 2014, men vi håper likevel at innspillene våre blir tatt i mot som et ønske om at barn nå skal få disse rettighetene bedre sikret disse rettighetene. Vi møter dere gjerne, for å gi flere innspill, hvis dere ønsker dette.

Vennlig hilsen Forandringsfabrikken

v/, Glorija Grabovac, prosjektleder og Viola Gunvaldsen Breunig, juridisk rådgiver